E-lawlyfr 1

SYNIADAU HANFODOL I DDEALL SYSTEMAU GWLEIDYDDOL

Uned 2: Llywodraeth a Gwleidyddiaeth

BYW A CHYFRANOGI MEWN DEMOCRATIAETH

Adnodd 6

Carfanau Pwyso 2: Dulliau Dylanwadu ac Effeithiolrwydd

Canllaw i Athrawon

CANLLAW I ATHRAWON

Mae'r adnodd hwn ar ddulliau dylanwadu ac effeitholrwydd carfanau pwyso yn un o wyth sy'n rhan o ***E-lawlyfr 1: Syniadau Hanfodol i Ddeall Systemau Gwleidyddol***. Mae pob adnodd wedi'i deilwra i gynorthwyo'r sawl sy'n dysgu neu'n astudio Uned 2 ar fanyleb y cwrs Llywodraeth a Gwleidyddiaeth, sef 'Byw a Chyfranogi mewn Democratiaeth'. Nid yw'r adnodd yn cwmpasu'r holl faterion yn y fanyleb ac amlinellir isod wybodaeth ynglŷn â pha agweddau ar y fanyleb sy'n cael sylw yn yr adnodd hwn.

TEITL YR ADNODD	MANYLION Y FANYLEB SY'N CYFATEB I GYNNWYS YR ADNODD
Adnodd 6: Carfanau pwyso 2: Dulliau Dylanwadu	**2.3.2: Carfanau pwyso a chyfranogiad mewn gwleidyddiaeth** **– Sut mae carfanau pwyso yn dylanwadu: pwyntiau mynediad; dulliau gan gynnwys gweithredu uniongyrchol a lobïo; defnyddio'r cyfryngau; aelodaeth.** **– Ffactorau sy'n dylanwadu ar lwyddiant carfanau pwyso gydag enghreifftiau.** **– Dadleuon ynghylch p'un a yw carfanau pwyso yn atgyfnerthu democratiaeth neu'n ei gwanhau.**

Mae cyswllt cryf rhwng Adnodd 5 a 6 gyda sylw yn Adnodd 5 i ddiffinio carfanau pwyso, ymdrin â'r prif ddulliau o gategoreiddio mathau gwahanol o garfanau a'r prif gymariaethau â phleidiau gwleidyddol. Ar sail hyn, mae Adnodd 6 yn rhoi sylw manylach i drafod dulliau gweithredu carfanau pwyso a'r pwyntiau mynediad a ddefnyddir ganddynt. O ran dulliau, rhoddir llai o sylw i ddefnyddio'r cyfryngau a swyddogaeth aelodaeth. Rhoddir mwy o sylw i ddatblygu dealltwriaeth o'r berthynas rhwng carfanau pwyso a democratiaeth yn yr ymarferion yn y llawlyfr gwaith.

Bwriad y canllaw i athrawon yw tynnu sylw at rai materion allweddol yn ymwneud â'r pwnc.

Ble a sut mae carfanau pwyso yn ceisio dylanwadu?

Y mater cyntaf mae'r adnodd yn ceisio'i bwysleisio yw goblygiadau natur amlhaenog grym gwleidyddol i weithrediad carfanau pwyso gan olygu y gallant fod yn ceisio dylanwadu ar nifer o haenau o lywodraeth. Rhoddir ffocws penodol yn yr adnodd ar ddeall sut mae carfanau yn ceisio dylanwadu a'r pwyntiau mynediad a ddefnyddir i gael dylanwad ar y corff gweithredol a'r ddeddfwrfa ar y lefel wladwriaethol a'r lefel is-wladwriaethol yn y DU. Gan fod y Deyrnas Unedig yn ymadael â'r Undeb Ewropeaidd nid yw ymdrechion carfanau pwyso i ddylanwadu ar y lefel honno mor berthnasol bellach, er bod llawer o'r gwerslyfrau wedi cynnwys trafodaeth o hyn.

Y dulliau a ddefnyddir gan garfanau pwyso

Cyplysir y drafodaeth ar y dulliau i ddylanwadu a ddefnyddir gan garfanau pwyso â'r gwahaniaethu rhwng carfanau mewnol ac allanol a gyflwynwyd yn Adnodd 5 gan fod cyswllt cryf rhwng y dulliau a'r categoreiddio carfanau yn ôl eu statws. Cysylltir hefyd felly rhwng y dulliau a'r pwyntiau mynediad a ddefnyddir gan garfanau.

Rhoddir sylw penodol i ddiffinio lobïo gwleidyddol a deall y mathau o weithredu uniongyrchol all carfanau pwyso eu defnyddio. Tra bod y wybodaeth graidd yn cyflwyno gweithredu uniongyrchol ar gontinwwm o weithredu heddychlon i weithredu treisgar, model arall yw'r deipoleg o weithredu uniongyrchol isod sy'n amlinellu beth yw statws y math o weithredu yn ôl y gyfraith a'r nodau cysylltiedig.

Teipoleg Gweithredu Uniongyrchol

(addasiad o dabl gan Wyn Grant, 2000)

FFORDD O WEITHREDU	CYFREITHLONDEB	PRIF NODAU
Gorymdeithiau Protest	Cyfreithlon fel Arfer	Dangos i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau gryfder y temladau a'r consyrn ynghylch mater arbennig
Boicot	Cyfreithlon	Achosi niwed masnachol i gwmni
Styntiau	Gallant fod rhywfaint yn anghyfreithlon	Gorfodi ffocysu ar fater drwy roi cyhoeddusrwydd iddo
Blocio, rhwystro, meddiannu a tharfu mewn ffyrdd eraill	Agored i achos sifil ac yn gynyddol debygol o cael eu hystyried o natur droseddol	Rhoi pwysau neu weithredu uniongyrchol er mwyn rhwystro gweithgarwch
Dinistrio eiddo	Anghyfreithlon	Rhoi diwedd ar weithgarwch penodol neu ei atal
Trais yn erbyn unigolion	Troseddol	Cosbi'r rhai ystyrir eu bod yn gyfrifol am weithgarwch 'anfoesol'

Carfanau yn dylanwadu ar y lefel wladwriaethol ac is-wladwriaethol

Er mwyn enghreifftio yn gryfach y math o bwyntiau mynediad a'r dulliau a ddefnyddir gan garfanau, rhoddir sylw mwy penodol i ddylanwadu ar y lefel wladwriaethol yn y DU ac ar y lefel ddatganoledig yng Nghymru. O ganlyniad, mae'r adnodd felly yn rhoi mwy o bwyslais ar y dimensiwn Cymreig. Mae llawer o'r hyn a amlinellir am natur ymwneud carfanau â'r lefel wladwriaethol yn berthnasol bellach i'r lefel is-wladwriaethol.

Wrth drafod y cyd-destun Cymreig, rhoddir sylw i'r diwylliant gwahanol o geisio annog cyfranogaeth yn gysylltiedig â datganoli i Gymru a'r modd mae hyn wedi effeithio ar y cyfleon i garfanau pwyso ymwneud ag adrannau gweithredol ar y lefel ddatganoledig a gyda'r ddeddfwrfa. Rhaid nodi bod y sefyllfa yn wahanol iawn pan sefydlwyd y Cynulliad Cenedlaethol nôl yn 1999 gan fod y grymoedd a ddatganolwyd yn fwy cyfyngedig ac nad oedd rhaniad grym clir rhwng y corff gweithredol a'r ddeddfwrfa. O'r herwydd, roedd mwy o bwyslais ar ddylanwadu ar y Cynulliad yn ei gyfanrwydd ac roedd llawer mwy o bwyslais ar y pwyllgorau fel mecanwaith llunio polisi. Dros amser, mae'r sefyllfa wedi newid a model seneddol cliriach sy'n wynebu carfanau pwyso wrth iddynt fanteisio ar fannau mynediad i'r cyrff datganoledig. Mae'r drafodaeth yn tynnu sylw at y modd mae cyrff lefel y Deyrnas Unedig wedi ceisio addasu i'r cyfleon i geisio dylanwadu ar lywodraeth ddatganoledig yng Nghymru a'r effeithiau hyn ar garfanau pwyso. Dylid nodi hefyd fod rhai carfanau pwyso penodol Cymreig nad ydynt yn adain o gorff ehangach ar draws y Deyrnas Unedig (e.e. Undeb Cenedlaethol Athrawon Cymru (UCAC) neu Undeb Amaethwyr Cymru (yr FUW). Mantais y cyrff hyn yw eu bod yn hen gyfarwydd gyda datblygu polisïau penodol i Gymru ac mae datganoli gwleidyddol wedi arwain at annog y cyrff hyn i ddatblygu eu capasiti i fanteisio ar y pwyntiau mynediad posibl i gael dylanwad, a gallant wynebu heriau capasiti yn ystod y broses.

Er gwaetha'r cyfleon posib i garfanau geisio cael dylanwad, mae'r drafodaeth hefyd yn tynnu sylw at y math o heriau mae rhai carfanau pwyso yn eu hwynebu wrth geisio dylanwadu. Ar un llaw, mae hyn yr un mor berthnasol i gyd-destun lefel wladwriaethol y Deyrnas Unedig yn sgil y gwahaniaethau mewn capasiti ac adnoddau rhwng carfanau gwahanol.

Llwyddiant carfanau pwyso
Trafodaeth fer a geir o ddulliau o asesu llwyddiant carfanau pwyso a thynnir sylw at y math o heriau mewn asesu'r llwyddiannau hyn. Amlinellir prif elfennau teipoleg a gynigiwyd gan Wyn Grant i asesu'r ffactorau sy'n effeithio ar eu llwyddiant.

Carfanau a Democratiaeth
Mae'r drafodaeth ynghylch a yw carfanau pwyso yn atgyfnerthu neu'n gwanhau democratiaeth yn bwnc reit fawr hefyd. O'r herwydd, canolbwyntir yn y wybodaeth graidd ar drafod y mater o oblygiadau'r twf mewn cwmnïau lobïo proffesiynol. Trafodir cyd-destun llywodraeth yn San Steffan a'r drafodaeth ar lobïo yng nghyd-destun y Cynulliad Cenedlaethol. Gellir rhoi sylw pellach i'r elfen hon. Mae trafodaeth bellach ar y berthynas rhwng carfanau a democratiaeth yn un o'r ymarferion yn y llawlyfr gwaith.

Ymarferion yn y llawlyfr gwaith

Bwriad yr ymarferion yw cynnig ffyrdd o ddatblygu dealltwriaeth disgyblion o'r materion a drafodir yn yr Adnodd. Canolbwyntir i ddechrau ar ymarferion sy'n cysylltu dulliau dylanwadu gyda'r categoreiddio rhwng carfanau mewnol ac allanol. Rhoddir cyfle wedyn i ddatblygu gwell dealltwriaeth o'r pwyntiau mynediad i ddylanwadu ar Lywodraeth Cymru a'r Senedd/ Cynulliad gan gysylltu hyn gydag annog disgyblion i werthuso'r math o ffactorau mae'n rhaid i garfanau pwyso eu hystyried wrth iddynt geisio cael dylanwad. Cynigir ymarfer sy'n gofyn am ymchwilio i fathau gwahanol o garfanau ac ystyried yr amodau sy'n dylanwadu ar lwyddiant neu aflwyddiant y carfanau yn eu gwahanol feysydd gweithgarwch. Mae dau ymarferiad arall yn ymwneud gyda deall y berthynas rhwng carfanau pwyso a democratiaeth. I orffen, cynigir cwestiynau traethawd posibl sy'n ymwneud gyda llwyddiant carfanau a'u cyfraniad i ddemocratiaeth.

Ymysg cwestiynau eraill y gellid ei gofyn i'r dosbarth mae-

: Ym mha ffordd y gellid dadlau bod y carfanau pwyso yn tanseilio democratiaeth?

: Beth yw plwraliaeth?

: Ym mha ffordd y mae carfanau pwyso yn gallu cynorthwyo lleiafrifoedd?

ARGYMHELLION DARLLEN PELLACH

Adnoddau yn Gymraeg

Adroddiad Pwyllgor Safonau Ymddygiad y Cynulliad ar Lobïo, Ionawr 2018

http://www.senedd.cynulliad.cymru/documents/s70855/Adroddiad%20y%20Pwyllgor%20-%2011%20Ionawr%202018.pdf

Gwefan Ymchwiliad y Pwyllgor (sy'n cynnwys cyswllt i'r gwahanol dystiolaeth a gyflwynwyd i'r pwyllgor): http://www.senedd.cynulliad.cymru/mgIssueHistoryHome.aspx?IId=15831

Lydia Jones & Gwilym Evans (2013) Llyfr UG Llywodraeth a Gwleidyddiaeth (Aberystwyth: @ebol) Pennod 7: Byd y carfanau pwyso; Pennod 8: Ymddygiad carfanau pwyso.

Adnoddau yn Saesneg

Gwefan Senedd San Steffan, Lobbying Parliament: https://www.parliament.uk/get-involved/contact-an-mp-or-lord/lobbying-parliament/

Darn gan Paul Cairney ar swyddogaeth carfanau pwyso a chwestiynau am garfanau pwyso yng nghyd-destun llywodraeth ddatganoledig yr Alban: https://paulcairney.wordpress.com/2015/10/02/pluralist-democracy-and-the-scottish-policy-style-the-role-of-pressure-participants-such-as-interest-groups-polu9sp/